

Universiteit
Leiden
The Netherlands

A grammar of Ashéninka (Ucayali-Pajonal)

Pedrés Caballero, T.

Citation

Pedrés Caballero, T. (2023, April 6). *A grammar of Ashéninka (Ucayali-Pajonal)*. *LOT dissertation series*. LOT, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3590495>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3590495>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Dit proefschrift beschrijft de Ashéninka taal zoals die wordt gesproken op het Gran Pajonal plateau en langs de bovenloop van de Ucayali rivier in de Selva Central regio van Peru, waar de laatste uitlopers van de Andes overgaan in de Amazonevlakte. Het aantal sprekers wordt geschat op ongeveer 10.000. Deze taal maakt deel uit van het Ashé-Ashá dialectcontinuüm, dat weer deel uitmaakt van de groep Campatalen, een subgroep van de Arawak taalfamilie, de meest verspreide taalfamilie in Zuid-Amerika. Het Ashéninka volk leeft in zogenaamde *comunidades nativas*, inheemse nederzettingen met officiële autoriteiten die wettelijk erkend zijn in Peru.

De grammatica volgt een traditionele lay-out waarbij eerst de fonologie, dan de morfologie en dan de syntaxis wordt beschreven.

Hoofdstuk 1 is inleidend en bestaat uit vier hoofdsecties. De eerste is gewijd aan het Ashéninka volk met een beschrijving van hun geografische ligging, een historische schets en een verslag van hun huidige situatie. De tweede sectie behandelt algemene aspecten van de taal, zoals de genetische verwantschap, eerder gepubliceerde werken, de sociolinguïstische situatie en een typologische schets. Deze sectie bevat een samenvatting van de relaties binnen het Ashé-Ashá dialectcontinuüm op basis van mijn artikel hierover (Pedrós 2018). In de derde sectie worden details gegeven over het veldwerk en het proces van het schrijven van het proefschrift. De vierde sectie betreft de structuur van het proefschrift en de gebruikte conventies.

Hoofdstuk 2 beschrijft de fonologie van de taal inclusief de morf fonologische processen. Het is vermeldenswaard dat de affricaten niet contrasterend maar onderscheidend zijn. De complexe en niet-contrastieve klemtoonplaatsing wordt in detail bestudeerd door woorden te groeperen op basis van het aantal lettergrepen dat ze bevatten.

Hoofdstukken 3 tot en met 6 zijn gewijd aan de morfologie. Zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en werkwoorden beslaan elk een heel hoofdstuk vanwege hun langere beschrijvingen, terwijl de rest van de woordklassen wordt beschreven in hoofdstuk 3: persoonlijke voornaamwoorden, aanwijzende voornaamwoorden, hoeveelheidswoorden, onbepaalde woorden, vraagwoorden,

bijwoorden, bevestigende en ontkennende partikels, adposities, voegwoorden, ideofonen en *fillers* (stopwoorden). Adposities verdienen een speciale vermelding omdat ze niet eerder zijn beschreven voor een Campataal en ik beweer dat, in het Ucayali Pajonal Ashéninka, een reeks ervan is ontstaan uit bijwoorden.

Hoofdstuk 4 bestudeert de morfologie van zelfstandige naamwoorden en ook hoe de naamwoordgroep wordt gevormd. Typisch nominale categorieën zoals getal en geslacht worden beschreven en er is tevens een sectie opgenomen over het complexe verwantschapssysteem. Ashéninka zelfstandige naamwoorden kunnen fungeren als predikaten en nominale tijd uitdrukken, hetgeen in een aparte sectie wordt behandeld. Er is ook een sectie gewijd aan Ashéninka onomastiek, een veld dat zelden wordt besproken in een Amerindische grammatica. De sectie over de naamwoordgroep gaat over de strategieën van zelfstandige naamwoorden als hoofden in combinatie met andere woordklassen om naamwoordgroepen te vormen.

Hoofdstuk 5 is gewijd aan de studie van bijvoeglijke naamwoorden. De beschrijving van hun grammaticale eigenschappen en semantische taken is gebaseerd op de theoretische voorstellen van Dixon (2010*b*). Ashéninka bijvoeglijke naamwoorden behoren tot het type dat grammaticale eigenschappen hebben van zowel werkwoorden als zelfstandige naamwoorden, en een klein aantal ervan kan worden verbogen naar geslacht. Een opmerkelijk fenomeen zijn de lange bijvoeglijke naamwoorden die vormen aanduiden. Er worden ook enkele adjectivale suffixen beschreven.

Hoofdstuk 6 gaat over werkwoorden en het omvat ongeveer de helft van de grammatica vanwege de complexe verbale morfologie. Dit hoofdstuk begint met een sectie gewijd aan realiteitsstatus en bevat een artikel van mij (Pedrós 2019), dat de realiteitsstatussystemen in de verschillende Campatalen vergelijkt en het gedeeltelijke verlies van dit systeem in het Ucayali-Pajonal Ashéninka aantoont. De tweede sectie presenteert de persoonsaffixen en bespreekt het voorkomen van de markering van het onderwerp op het werkwoord middels een suffix in plaats van het gebruikelijke prefix; de conclusie is dat deze bijzondere constructie onmiddellijkheid in de tijd uitdrukt (gelijktijdigheid, direct verleden of onmiddellijke toekomst). De derde sectie behandelt aspect en tijd; het suggereert het bestaan van een toekomstige tijdssuffix in

het hele Ashé-Ashá dialectcontinuüm, ook al hebben eerdere beschrijvingen het niet als zodanig geïdentificeerd. Deze talen hebben geen tijdssysteem, maar sommige morfemen kunnen een positie in de tijd uitdrukken. Secties 6.4, 6.5 en 6.6 zijn gewijd aan brede categorieën zoals, respectievelijk, wijze en modaliteit, directionelen en *associated motion* (geassocieerde beweging), en valentie-veranderende morfemen. De zevende sectie beschrijft verbale suffixen die niet behoren tot de bredere categorieën die in de voorgaande secties zijn besproken. De achtste sectie toont de volgorde van de 59 geïdentificeerde verbale affixen en enclitica binnen het verbale complex, alleen wanneer hun volgorde met betrekking tot andere affixen of enclitica is bevestigd. Secties 6.9 en 6.10 zijn respectievelijk gewijd aan existentiëlen en copula's. De taal heeft drie positieve en één negatieve existentieel, en ook drie positieve en één negatieve copula, elk met een specifieke nuance. De copula's worden in de meeste gevallen gebruikt met andere functies dan gebruikelijke copula's. Dit lange hoofdstuk over werkwoorden eindigt met twee korte secties over onveranderlijke woorden met een verbale functie en incorporatie, wat zeer zelden voorkomt.

Hoofdstuk 7 is gewijd aan de syntaxis. Het begint met de belangrijkste kenmerken van de taal, zoals de dominante woordvolgorde en het *alignment* systeem (argumentstructuur) (secties 7.1 en 7.2), en secties 7.3 en 7.4 beschrijven de brede categorieën van respectievelijk de enkelvoudige zin en de samengestelde zin. De sectie over de enkelvoudige zin is verdeeld in vier subsecties over declaratieve, imperatieve, vragende en ontkennende zinnen. De sectie over de samengestelde zin is onderverdeeld in twee subsecties: coördinatie (conjunctief, disjunctief, adversatief en causaal) en subordinatie, die op zijn beurt weer is onderverdeeld in adverbiale, relatieve en complementszinnen. De vijfde sectie van dit hoofdstuk gaat over discourse connectoren.

Naast de grammatica bevat het proefschrift drie bijlagen. Bijlage 1 bevat een lijst met grammaticale morfemen. Bijlage 2 is een verzameling van 11 teksten uit verschillende genres (gesprekken, sprookjes, verhalen...) die zijn geglost en vertaald in het Spaans en het Engels. De voorbeelden in de grammatica zijn grotendeels uit

deze teksten gehaald, zodat hun context duidelijk wordt. Bijlage 3 is een lijst van alle woorden die tijdens mijn veldwerk zijn opgedoken.